MORS IMMATURA

AMANOSLARIN GÖLGESİNDE

HAYRİYE AKIL ANISINA

IN THE SHADOW OF AMANUS

IN MEMORIAM HAYRİYE AKIL



Amanosların Gölgesinde
Hayriye Akıl Anı Kitabı

MORS IMMATURA

In the Shadow of Amanus
In Memoriam Hayriye Akıl

Kizzuwatna Araştırmaları Projesi Yayınları | Kizzuwatna Researches Project Publications
No: 1

Amanosların Gölgesinde Hayriye Akıl Anı Kitabı
MORS IMMATURA
In the Shadow of Amanus in Memoriam Hayriye Akıl

Editörler
K. Serdar Girginer, Gonca Dardeniz, Ayça Gerçek, Fatih Erhan, Elif Genç, İrfan Tuğcu, Özlem Oyman-Girginer,
M. Cem Fırat, Hakan Gerçek, M. Furkan Tufan

ISBN 978-605-7673-31-2
© 2020 Ege Yayınları, İstanbul
Yayıncı Sertifika No / Publisher Certificate No: 14641
Bütün hakları saklıdır. / All rights reserved.

Bu kitapta yayınlanan makalelerdeki bilimsel içerik ve etik ile ilgili tüm sorumluluklar yazarlarına aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.
The academic content and ethical responsibility of the articles published here rest upon their authors.
Quotations may be made with proper citation.

Baskı / Printed by
Fotokitap Fotoğraf Ürünleri Paz. ve Tic. Ltd. Şti.
Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1, Sefaköy
Küçükçekmece - İstanbul
Sertifika No: 33623

Zero Prod. Ltd.
Abdullah Sokak, No. 17, Taksim
34433 Istanbul - Turkey
Tel: +90 (212) 244 7521 Fax: +90 (212) 244 3209
e.mail: info@zerobooksonline.com
www.zerobooksonline.com/en

Kizzuwatna Araştırmaları Projesi Yayınları | Kizzuwatna Researches Project Publications

No: 1

Amanosların Gölgesinde
Hayriye Akıl Anı Kitabı
MORS IMMATURA
In the Shadow of Amanus
In Memoriam Hayriye Akıl

Editörler | Edited by

K. Serdar Girginer, Gonca Dardeniz, Ayça Gerçek, Fatih Erhan, Elif Genç, İrfan Tuğcu, Özlem Oyman-Girginer, M. Cem Fırat, Hakan Gerçek, M. Furkan Tufan

EGE YAYINLARI



Hayriye Akıl, Patara-2014

İçindekiler

Önsöz ix

Öğr. Gör. Hayriye Akıl (MA) Hakkında… xi

Oda Arkadaşım Hayriye'nin Anısına: Mezarlık Gelinleri
Nesibe Çakır xv

Öğretim Görevlisi Hayriye Akıl Tarih Turları…
Gülsün Özyurt – Caner Enver Özyurt xxi

2013 Yılı Tatarlı Höyük İskeletleri
Ayşen Açıkkol-Yıldırım – İbrahim Sarı 1

Tatarlı Höyük'te Ele Geçen Olynthos Tipi Değirmen Taşları
İlkay Aklan 9

Soğmatar Nekropolü Roma Dönemi Kaya Mezarları
Yusuf Albayrak 19

Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesine Bir Örnek:
Burdur Kavaklı Rum Kilisesi'nin Burdur Doğa Tarihi Müzesi'ne Dönüşümü
Ayşe Aydın 29

A General Overview on the Stepped Tunnels in Pontos Region
A. Emirhan Bulut 47

Tatarlı Höyük Geç Tunç Çağı Savunma Sistemi ile İlgili Bir Değerlendirme
Mehmet Cevher 63

A Group of Late Bronze Age Faience Beads from Tatarlı Höyük (Adana, Turkey)
Gonca Dardeniz 75

Transport Jars from Tatarlı Höyük in Cilicia Pedias: First Observations
Erkan Dündar 89

Afyon'un Kuzeybatısındaki Karacaahmet ve Yeniceköy Köylerinden Gelen ve Afyon Arkeoloji Müzesi'nde Muhafaza Edilen Bir Grup Çanak Çömlek
Turan Efe – Deniz Sarı – Burçin Aydınbek . . . 101

Augusta Antik Kenti
Fatih Erhan . . . 131

Tatarlı Höyük Hellenistik Dönem Mimarisi
M. Cem Fırat – K. Serdar Girginer . . . 149

Malatya-Elazığ Bölgesi'nde Erken Transkafkasya Mimarisi
Erkan Fidan – Ufuk Özdemir . . . 167

Tilbaşar'da Yeni Kazılar (2015-2018): Başlıca Sonuçlar
Elif Genç . . . 181

Tatarlı Höyük Hellenistik Dönem Kandilleri
Hakan Gerçek . . . 195

Tatarlı Höyüğün Stratigrafisi Üzerine Ön Sonuçlar
K. Serdar Girginer – Özlem Oyman-Girginer . . . 211

Urartu Krallığı'nda Ritüel Kaplar
Bilcan Gökce . . . 251

Gods on the Mountain? The Case of the Votive Statuettes from Sykhari-***Lakkin*** on Cyprus
Hazar Kaba . . . 275

Tatarlı Höyük'de Neolitik Dönem: Ön Değerlendirme
Orkun H. Kayci – K. Serdar Girginer . . . 295

Optical Microscopy (OM) and X-Ray Diffraction (XRD) Studies of Ceramic Slag Samples from Tatarlı Höyük (Adana, Turkey)
Nergis Kılınç-Mirdalı – K. Serdar Girginer – Özlem Oyman-Girginer . . . 309

Sirkeli Höyük: Kompleks Kent Yapısının Keşfi ve Araştırılma Süreci
Mirko Novák – Deniz Yaşin . . . 317

Antik Çağ'da Kemiğin Takı ve Aksesuar Olarak İşlenmesi
Kasım Oyarçin – Halil Özkan . . . 329

MÖ III. Binyıl Anadolu'sunda Oda Mezar Geleneği ve Sosyo-Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi
Umut Parlıtı . . . 341

MÖ II. Binyılda Tatarlı Höyük'ün Adı
Tolga Pelvanoğlu – Metin Alparslan – Erkan Konyar . . . 359

Oylum Höyük Erken Tunç Çağı Popülasyonunun Çene ve Diş Patolojileri
İbrahim Sarı – Ayşen Açıkkol-Yıldırım . . . 389

Ovalık Kilikya'da Pers Egemenliği
Mustafa Hamdi Sayar . . . 403

Archaeozoological Remains in Tatarlı Höyük (Turkey) from Hellenistic Period
Derya Silibolatlaz-Baykara . . . 411

Tatarlı Höyük'ten Bir Grup Black On Red (BoR) Seramiği ve Mikromorfolojik Özellikleri
Mehmet Furkan Tufan – K. Serdar Girginer . . . 427

Arkeolojik Seramikler ve Arkeometri: Üretim Teknolojisi ve Karakterizasyon Yöntemleri
Mine Taykurt-Daday – Nergis Kılınç-Mirdalı . . . 449

Milas Müzesi'nde Bulunan İon Tipi Sütun Başlıkları
Akın Temür – Murat Sarıgül . . . 465

Tatarlı Höyük Taş Kapları
İrfan Tuğcu . . . 481

Osmaniye-Domuzdamı Kalesinde Bulunmuş Terra Sigillata Seramikler
Füsun Tülek . . . 491

Frigler'de Mühürcülük
Birgül Yıldız-Köse . . . 515

Ordu Müzesi'nde Korunan ve MÖ 2. Bine Tarihlendirilen Tunç Kolcuklu Balta
Davut Yiğitpaşa – Aynur Yağcı . . . 531

Ovalık Kilikya'da Pers Egemenliği

Mustafa Hamdi Sayar*

Abstract

Persians in Cilician Plain

Before Cilicia was shifted under Persian rule, the region was under authority of Syennesis, a local dynasty. Syennesis was considered to be the personal name of rulers of the dynasty for a long time, yet linguistic studies conducted in the recent years revealed it as misleading. Members of the Syennesis dynasty ruled under the great king of the Achaemenid dynasty from 540 to 401 BCE. After financially supporting the rebellion of Cyrus against his elder brother Artaxerxes, king of Persia and the successive suppression of the rebellion by Persians, the authority of Syennesis dynasty to rule Cilicia has taken away. Cilicia was included in the central administration as the 4th satrapy during the reign of Achaemenid king Darius I, when Tarsos served as the administrative center of the region. Cilicia obliged to pay taxes to the Persian king besides providing human resources to the service of the Persian army. Although Cilicia was arranged as a satrapy, it was not under the control of a satrap. The Syennesis dynasty continued to rule the region.

Written documents from the times of Achaemenid sovereignty in Çukurova include grave steles dated to the 4th century BCE. Inscribed in Aramaic, these steles were found at the villages of Kırmacılı, Hediören, Yukarı Bozkuyu, Ayvalı and Göller in Osmaniye province. Mostly acquired from agricultural fields and considering the location of these steles, except one of them, all is found in the inner and rural parts of the Cilicia region. It is known that since the arrangement of the region as a satrapy, the Persian king has been assigning a satrap to secure the direct administration of the Achaemenid palace at the area. As the written evidence demonstrates some of the people who used Aramaic as the written language were inhabited in rural Cilicia. Some communities using Aramaic as their written language might be settled in rural Cilicia after the fall of the area under direct control of the Achaemenid Palace at the end of the 5th century BCE, and the beginning of 4th century BCE.

For the Persians, the Cilician region was an important bridgehead to maintain its sovereignty in the Eastern Mediterranean and to establish and secure uninterrupted communication with the Persian administration in Cyprus and Egypt. People of Cilicia, while providing the Persian navy with a base, also built ships for the service of Persian navy. It is not known however, whether a satrap has been assigned to Cilicia at the beginning of 4th century BCE. In the first half of the 4th century BCE, Persian general named Datames was thought to have served as the Cilician satrap. Later on, Mazaios from 361 to 334 BCE and Arsames from 334 to 33 BCE are known as the satraps of the region. In the recent years, a lower half of an inscribed stele was found in Tatarlı Höyük excavatation in Çukurova documenting the Persian rule in the area. This new evidence once more highlights how scarce our knowledge about the Achaemenid dynasty dominated the Cilicia Plain is.

Keywords: Cilicia, Achaemenid, Tatarlı Höyük, Inscriptions

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, 34459, Vezneciler-Beyazıt, İstanbul. mhsayar@gmail.com

MÖ II. Binyılda Kizzuwatna[1] ve MÖ 1. Binyılda Que ve Hilakku[2] ismiyle tanımlanan bölgeyi oluşturan ve bugün Ovalık ve Dağlık Kilikya bölgelerini kapsayan Güney Anadolu bölgesinde Geç Luvi dönemi yazısının kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu bölgenin Geç Assur tabletlerinde rastlanılan adı Quwe'dir. Daha sonra Que şeklinde transliterasyonu yapılan bu yer isminin kullanıldığı yerde, Hilakku Krallığı vardı. Bölgeye batıdan gelen Grek koloni kurucuları ilk olarak batıdaki dağlık Kilikya bölgesinde bu yer ismiyle karşılaştılar ve Toros Dağları'nın güneyinden Amanos Dağları'na kadar uzanan bölgenin adını Hilakku'dan türetilmiş bir isim olan Kilikya olarak ifade etmeye başladılar. Kilikya demir, kalay, bakır, gümüş, altın ve kurşun madenlerinin bolca elde edildiği bir bölge olması nedeniyle büyük stratejik önem taşıyordu. Ayrıca Kıbrıs, Ön Asya ve Anadolu arasındaki coğrafi konumuyla MÖ 9. yy'da Geç Assur Krallığı'nın ve 6. yy ortasından başlayarak Pers Krallığı'nın özellikle elinde tutmak istediği bir bölgeydi.

Kilikya Bölgesi'nin doğrudan Pers hakimiyeti altına girmesinden önce bölgenin yerel bir hanedan olan Syennesis tarafından yönetildiği bilinmektedir[3]. Syennesis uzun zaman hanedan mensubu yöneticilerin şahıs adı olarak düşünülmüş ancak bunun doğru olmadığı son yıllardaki dilbilim çalışmalarıyla ortaya çıkmıştır[4]. MÖ 540 yılından 401 yılına kadar Akhaimenid Hanedanı'nın büyük kralına bağlı olarak hüküm süren Syennesis Hanedanı mensupları Pers prensi Genç Kyros'un ağabeyi Akhaimenid Büyük kralı Aratxerxes'e karşı başlattığı isyanı mali yönden destekleyince, isyanın bastırılması sonrasında Kilikia Bölgesi'ni yönetme yetkileri ellerinden alındı[5]. Kilikia Bölgesi Akhaimenid kralı 1. Dareios zamanında 4. Satraplık olarak merkezi yönetime dahil edildi[6]. Bölgenin yönetim merkezi Tarsos idi. Pers kralına vergi verme zorunluluğunda olan Kilikya aynı zamanda insan kaynaklarını da Pers ordusunun hizmetine sunmak zorundaydı[7]. Kilikya satraplık olarak düzenlenmiş olmasına rağmen herhangi bir satrapın yönetimi altında değildi[8]. Bu bölge Syennesis adı verilen hanedanın mensuplarınca yönetilmekteydi[9]. MÖ 430 yılından başlayarak gümüş sikke darbının görüldüğü anlaşılmaktadır[10].

Çukurova'da Akhaimenid egemenliğinden kalma yazılı belgelerin bilinen ilk örneği Kadirli ilçesinin Bahadırlı köyü civarında bulunmuş olan Aramice yazıtlı bir sınır taşıdır[11] (Fig. 8). MÖ 5. yy sonu ya da 4. yy başına tarihlenen bu yazıt adlarının transkriptionu KRBYL ve KRŠY olarak yapılan iki yerleşim yeri arasındaki sınırı göstermektedir. Bu sınır taşının bulunduğu yer Kastabala'nın kuzeyindeki egemenlik alanı içinde kalmaktadır. Yazıtta Kastabala şehrinde kült merkezi bulunan tanrıça Kubaba ismi geçmektedir. Yazıtta Kubaba isminden sonra PWŠDR epithetonu gelmektedir. Bu ifade dilbilimi uzmanları tarafından Kubaba'yı tamlayan ve çivi yazılı tabletlerden varlığı bilinen Pirwaşşua yer ismi ile bağlantılı olarak değerlendirilip bu yer adının Aramice Piwassura olması gerektiğini belirtmektedirler. Bahadırlı sınır yazıtı Tanrıça Kubaba Pirwaşşua'nın kutsal alanının kuzey sınırını belgelemektedir.

1 Kilikia Bölgesi'ndeki Kizzuwatna Krallığı hakkında bkz. Meyer 2004, 7-11; Ünal – Girginer 2007, 119-162.

2 Kilikia Bölgesi'ndeki Pers egemenlik dönemi hakkında bkz. Meyer 2004, 12-17; Ünal – Girginer 2007, 170-202.

3 Syennesis isminden ilk kez MÖ 585 yılında Lydia'lılar ile Med'ler arasında aracılık yapan bir kralın Grekçe söyleniş şekline çevrilmiş adı olarak Herodot'ta bahsedilir; bkz. Herodot 1, 74, 3; ayrıca krşl. Erzen 1940, 85, 88, 99; Desideri – Jasink 1990, 168, 172, 190; ayrıca Herodot'un Kilikia hakkında yazdıklarına ilişkin krş. Asheri 1991, 35- 65; Meyer 2004, 12-17.

4 Bkz. Novák 2010, 409. Syennesis'in *suwanassa* şeklinde yazılan Luwi isminden türetildiği iddiasının yanlış olduğunu *suwanassa*'nın anlamının "köpeğe ait" olduğu hakkında bkz. Starke 2004, 530.

5 Xenophon, Anabasis 1,2,12. 21. 23 vdd; 1,4,4; Erzen 1940, 114 vdd; Desideri-Jasink 1990, 33. 187 vdd.

6 Kilikia Bölgesi'ndeki Pers egemenlik dönemi hakkında bkz. Ünal – Girginer 2007, 207-214.

7 Kilikia Bölgesi'nin Akhaimenid kralına vermek zorunda olduğu vergi 360 beyaz at ve 500 gümüş talentten oluşmaktaydı; Bkz. Herodot, 3, 90; Xenophon, Anabasis 1, 2, 22; Strabon 14, 5, 1.

8 Xenophon, Kyropaideia 7,4,2; krşl. Herodot. 3,90; Briant 1996, 514, 627; Jacobs 1999, 41 vd; Casabonne 1999, 59.

9 Casabonne 2000, 21-91; Casabonne 2004, 197.

10 Lemaire 1989, 141-156; Lemaire – Lozachmeur 1990, 143-155; Lemaire 1991, 133-146; Lemaire 2000, 129-142.

11 Bu sınır taşı ve sınır taşında adı geçen tanrıça hakkında bkz. Dupont-Sommer – Robert 1964, 7-15; Lemaire – Lozachmeur 1996, 104 no. 6; Pohl – Sayar 2004, 107 – 108.

Bu tanrıça büyük ihtimalle Kastabala'da Hellenistik ve Roma devirlerinde Perasia adıyla tapınım gören tanrıçanın öncülü olup burada uzun yüzyıllardır tapınılan yerel bir kült olmalıdır.

Çukurova'da Akhaimenid egemenliğinden kalma yazılı belgeler Osmaniye ili Kırmacılı Köyü Hediören Mahallesi, Yukarı Bozkuyu, Ayvalı ve Göller köylerine ait tarlalarda tarım yapılırken ortaya çıkan Aramice yazıtlı ve MÖ 4. yy'a tarihlenen mezar stelleridir[12] (Fig. 1-7). Bu stellerin bulunduğu yerler dikkate alındığında biri hariç hepsinin ovalık Kilikya Bölgesi'nin iç kesimlerinde bulundukları görülmektedir. Bu durum Aramice yazı yazma geleneğinin MÖ 4. yy'da ovalık Kilikya'da kırsal kesimde geçerli olduğunu göstermektedir. Belki de MÖ 5. yy sonu ve 4. yy başından başlayarak bölgenin merkezden bir satrap atanarak Pers büyük kralı tarafından doğrudan yönetilmeye başlanmasından sonra yazı dili olarak Akhaimenid sarayının resmi yazısı olan Aramiceyi kullanan bazı halk toplulukları ovalık Kilikya'nın kırsal kesiminde iskân edilmişlerdi. Çünkü Persler için Kilikya Bölgesi Doğu Akdeniz'deki egemenliklerini sürdürmek ve Kıbrıs Adası ile Mısır'daki Pers yönetimiyle kesintisiz iletişim kurmak için önemli bir köprübaşı niteliğindeydi[13]. Kilikya Bölgesi'ndeki halk hem Pers donanmasına üs olanağı tanımakta ve hem de gemi inşa ederek bunları donanmanın hizmetine sunmaktaydı[14]. MÖ 4. yy başlarında Kilikya Bölgesi'ne satrap atanıp atanmadığı bilinmemektedir. 4. yy ilk yarısında Datames ismindeki Pers generalinin aynı zamanda Kilikya satrapı olarak görev yaptığı düşünülmektedir[15]. Kilikya'da 4. yy ortalarından başlayarak görev yaptıkları kesin olan iki satrap 361 ile 334 yılları arasında Mazaios ve 334 ile 333 yıllarında Arsames olarak bilinmektedir[16].

Son yıllarda Çukurova'da Tatarlı Höyük'te yapılan kazı çalışmalarında alt yarısı bulunan kabartmalı bir stel de Ovalık Kilikya Bölgesi'nin Pers hakimiyeti altında kaldığı dönemin yeni bir belgesidir. Akhaimenid Hanedanlığı'nın Ovalık Kilikya bölgesini egemenlikleri altında bulundurdukları döneme ilişkin çok az bilgi sahibi olduğumuz bu yeni buluntu sayesinde de bir kez daha anlaşılmaktadır. Önümüzdeki yıllarda yapılmaları öngörülen çalışmalarla bu dönemin karanlıkta kalmış olan yıllarının aydınlatılabilmesine katkıda bulunacak yeni veriler elde edilmesi ümit edilmektedir.

Bu çalışmaları sürdüren meslektaşlarımıza başarılar diler ve bu kitap aracılığıyla anılan değerli meslektaşımız Arkeolog Hayriye Akıl'ın aziz hatırası önünde saygı ile eğilirken, Çukurova'nın eskiçağ dönemi kültürlerine verdiği emekleri rahmetle anarım. Mekânı cennet olsun!

12 Bu yazıtlar ve Ovalık Kilikya'da bulunmuş Aramice yazıtlı eserler hakkında bkz. Lemaire 1993, 914; Lemaire 1994, 91-98; Lemaire 2004, 88-90.

13 Herodot 5, 108; 6, 43. 95; Diodoros 11, 75, 1 vd; 12, 3, 2 vd.

14 Herodot 6, 6; 7. 91, 98; 8. 100.

15 Bu konu hakkında bkz. Bing 1998, 41 vdd. Bing sikke resimlerinden ötürü Datames'i Kilikia satrapı olarak kabullenmektedir; Krş. Nepos, Datames 1, 1; Diodoros ise Datames'in Kappadokia satrapı olduğuna inanmaktadır; bkz. Diodoros 15, 91, 2.

16 Datames ve Mazaios hakkında bkz. Moysey 1989, 109 mit Anın. 3; Lemaire 1989 144 vd.

Bibliyografya

Antik Kaynaklar

Diodoros — Diodoros Siculus, *Bibliotheke Historikhe,* (Çev. C. H. Oldfather), The Loeb Classical Library, Cambridge, 1935.

Herodot — Herodotos, *Herodot Tarihi,* (Çev. M. Öktem), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2004.

Nepos — Cornelius Nepos: *Lives of Eminent Commanders*, (Çev. John Selby Watson), 305-450, MA, 1886. http://www.tertullian.org/fathers/nepos.htm

Strabon — Starabon, *Geographika. Antik Anadolu Coğrafyası. Kitap: XII – XIII – XIV,* (Çev. Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2005.

Xenophon — Ksenophon, *Anabasis,* (Çev. T. Gökçöl), İstanbul, 1974.

Xenophon — Ksenophon, *Kyropaideia*, (Edt. Walter Miller), Harvard University Press, Cambridge, MA; William Heinemann, Ltd., London. 1914.

Modern Kaynaklar

Asheri 1991 — D. Asheri, "Divagazioni Erodotee sulla Cilicia Persiana", *Scambi e identità culturale; La Cilicia*, *QuadStorici 76*, Roma, 35-65.

Bing 1998 — J. D. Bing, "Datames and Mazaeus. The Iconography of Revolt and Restoration in Cilicia", *Historia 47*, 41-76.

Briant 1996 — P. Briant, *Histoire de l'empire perse de Cyrus a Alexandre*, Paris.

Casabonne 2004 — O. Casabonne, "La Cilicie à L'époque Achéménide", *Persika 3*, 211-214.

Casabonne 2000 — O. Casabonne, "Conquete Perse et Phenomene Monetaire: L'exemple Cilicien", O. Casabonne (Hrsg.), *Mecanismes et Innovations Monetaires dans L' Anatolie Achemenide*, *Varia Anatolica 12*, 21-91.

Casabonne 1999 — O. Casabonne, "Local Powers and Persian Model in Achaemenid Cilicia: A Reassessment", *Olba 2/1*, 57-61.

Desideri – Jasink 1990 — P. Desideri – A. M. Jasink, *Cilicia, Dall'età di Kizzuwatna alla Conquista Macedone*, Università degli Studi di Torino.

Dupont-Sommer –Robert 1964 — A. Dupont-Sommer – L. Robert, L déesse d'Hierapolis – Kastabala. Paris 1964.

Erzen 1940 — A. Erzen, *Kilikien bis zum Beginn der Perserherrschaft,* Leipzig.

Jacobs 1999 — B. Jacobs, "'Freie' Völker im Achamenidenreich - Zu einem Topos in der antiken Überlieferung zur persischen Reichsverwaltung", *Olba 2/1*, 41-55.

Lemaire 1989 — A. Lemaire, "Remarques a Propos du Monnayage Cilicien D'epoque Perse et de ses Legendes Arameennes", *REA 91,2*, 141-156.

Lemaire 1991 — A. Lemaire, "L'ecriture Phenicienne en Cilicie et la Diffusion des Ecritures Alphabetiques", C. L Baurain ve diğerleri (ed.), *Phoinikeia Grammata. Lire et Ecrire en Mediterranee,* Actes du colloque de Liege 15.-18.11.1989, 133-146.

Lemaire 1993 — A. Lemaire, "Deux Nouvelles Inscriptions Araméennes D'époque Perse en Cilicie Orientale", *Epigraphica Anatolica 21*, 9–14.

Lemaire 1994 — A. Lemaire, "Deux Nouvelles Stèles Funéraires Araméennes de Cilicie Orientale", *Epigraphica Anatolica 23*, 91–98.

Lemaire –Lozachmeur 1996 — A. Lemaire – H. Lozachmeur, Remarques sur le plurilinguisme en Asie Mineure à l'epoque perse, şu yayında: F. Briquel-Chatonnet (ed.), Mosaique de langues, mosaiques culturelle. Le bilinguisme dans le Proche-Orient ancien. Paris 1996.

Lemaire 2000 A. Lemaire, "Remarques sur Certaines Legendes Monetaires Ciliciennes (Ve-Ne s. av. J.-C.)", O. Casabonne (Hrsg.), *Mecanismes et Innovations Monetaires dans L' Anatolie Achemenide*, *Varia Anatolica 12*,129-142.

Lemaire 2004 A. Lemaire, "Nouvelle Inscription Araméenne de Cilicie Orientale: Aigeai", *Epigraphica Anatolica 37*, 88-90.

Lemaire – Lozachmeur 1990 A. Lemaire – H. Lozachmeur, "La Cilicie a L'epoque Perse: Recherche sur les Pouvoirs Locaux et L'organisation du Territoire", *Transeuphratene 3*, 143-155.

Meyer 2004 M. Meyer, "Das Ebene Kilikien bis zum Beginn der hellenistischen Zeit", M. Meyer – R. Ziegler, *Kulturbegegnung in einem Brückenland. Asia Minor Studien 53*, Bonn, 7-17.

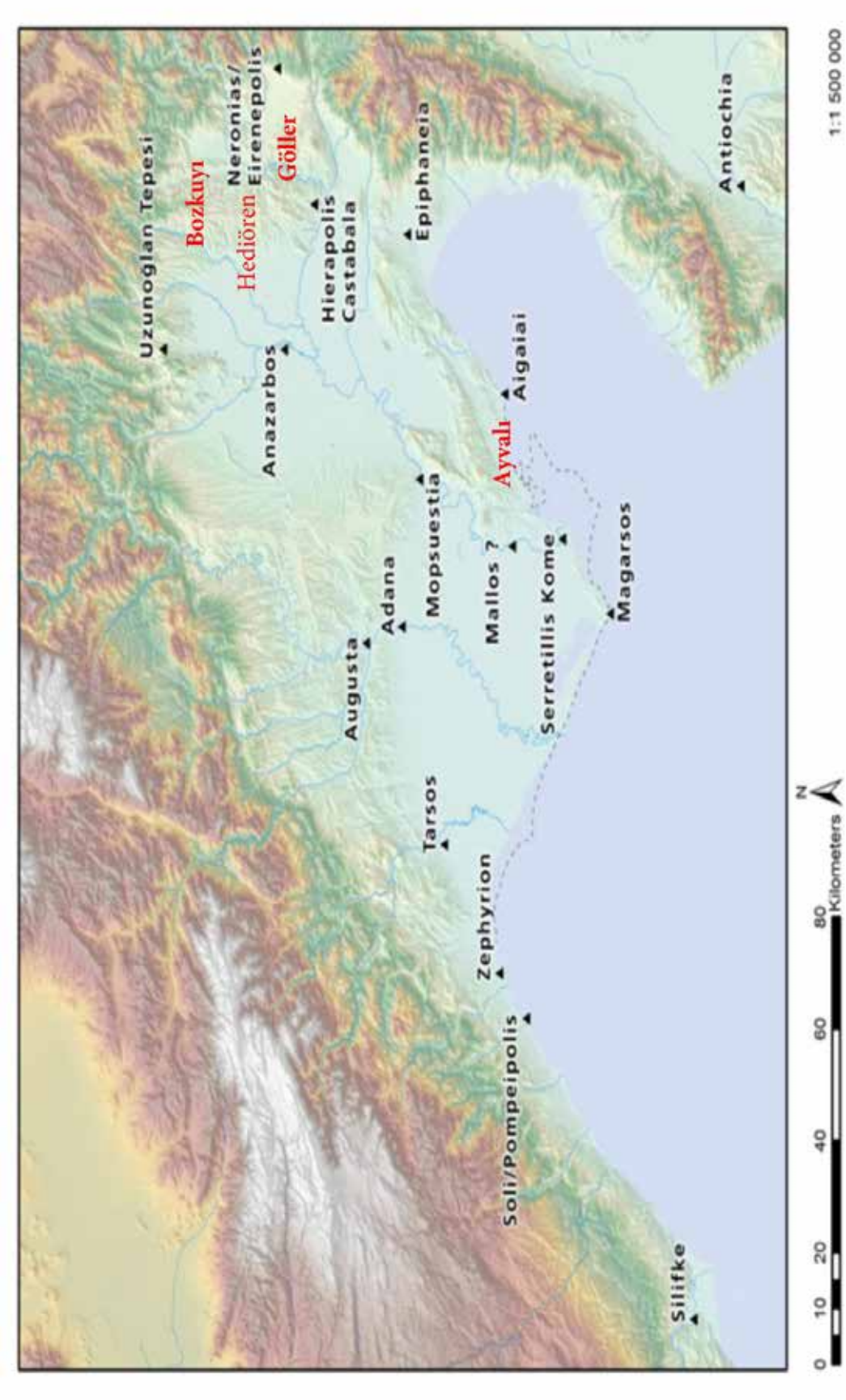
Moysey 1989 R. A. Moysey, "Observations on the Numismatic Evidence Relating to the Great Satrapal Revolt of 362/1 B.C.", *REA 91/2*, 107-139.

Novák 2010 M. Novák, "Kizzuwatna - Hiyawa - Quwe. Ein Abriss der Kulturgeschichte des Ebenen Kilikien", J. Becker – R. Hempelmann – E. Rehm (eds.), *Kulturlandschaft Syrien – Zentrum und Peripherie. Festschrift für Jan-Waalke Meyer*, *Alter Orient und Altes Testament* 371, Münster, 397-425.

Pohl – Sayar 2004 D. Pohl – M. H. Sayar, Perasia in Hierapolis-Kastabala, şu yayında: M. Meyer – R. Ziegler, Kulturbegegnung in einem Brückenland. Bonn 2004.

Starke 2004 F. Starke, "Kleinasien III.C. Hethitische Nachfolgestaaten 1. Historischer Überblick", H. Cancik – M. Landfester – H. Schneider (eds.), *Der Neue Pauly 6*, Stuttgart, 518-533.

Ünal – Girginer 2007 A. Ünal – K. S. Girginer, *Kilikya – Çukurova İlk Çağlardan Osmanlılar Dönemi'ne Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji*, Homer Kitabevi, İstanbul.



Figür 1. Ovalık Kilikia'da Aramice yazıtlı stellerin bulunduğu yerleri.



Figür 2. Hediören Mahallesi, Kırmacılı Arami yazıtlı stel.



Figür 3. Göller Arami yazıtlı stel.



Figür 4. Yumurtalık (Aigeai) İlçesi, Ayvalı Köyü, Arami yazıtlı blok parçası.



Figür 5. Kırmacılı stelinden genel görüntü.



Figür 6. Bozkuyu steli.



Figür 7. Arami yazıtlı stelin yan cephesi.



Figür 8. Bahadırlı Aramice Sınır Yazıtı.